

AVRAM IANCU

Infățișarea portretului fizic și moral al lui Avram Iancu este mult ușurată de mărturiile vremii, numeroase și sincere, care toate l-au ridicat pe tînărul tribun, la vîrsta de 24 de ani numai, pe pedestalul eroului, înconjurat de aureola legendei. Farmecul său personal? Vorba-i scurtă și neșovăitoare? Curajul tineresc, dar chibzuit? Simțul de dreptate? Optimismul contagios? Care din aceste calități au asigurat lui Iancu asemenea aureolă? Nici una luată în parte, toate luate la un loc, deoarece acestea alcătuiesc ceea ce se numește o personalitate istorică în înțelesul superior al noțiunii: întruchiparea, în cel mai înalt grad, a aspirațiilor maselor populare în momente hotărîtoare pentru soarta lor, pentru viitorul lor. Acestea au văzut în Iancu expresia năzuințelor pentru eliberare socială și națională, propria lor emanație, frumoasă la chip și curată la suflet, măreață în fapt și dreaptă în cugtare.

Copilul vioi și prietenos, elevul sînguincios și distins de la Cîmpeni și Zlatna, studentul de la Cluj și cancelistul de la Tg. Mureș era preocupat de studiu și deopotrivă de problemele ce frămîntau generația sa.

La Tîrgu Mureș îl găsesc evenimentele revoluționare din 1848. De acum nu va mai fi un tînăr oarecare. De la 25 martie 1849 el va fi unul din cei mai ascultați tribuni ai poporului, la Tg. Mureș, Blaj și Sibiu, dar mai ales în Munții Apuseni, între moșii lui, care-l iubesc cu sinceritate și-l urmează orbește, simțînd că este al lor în întregime, că el și-a unit indestructibil viața cu aceea a nației sale. Nici unul dintre conducătorii românilor din Transilvania nu s-a identificat atît de desăvîrșit cu interesele maselor populare ca acest fiu de moș. De aceea autoritățile și nobilimea reacționară îl vor socoti un primejdios dușman al clasei feudale și al rînduieiilor nedrepte, încercînd să-l îndepărteze, prin toate mijloacele, din mijlocul poporului.

Evenimentele din 1848 nu se pot înțelege în întreaga lor semnificație fără Avram Iancu, iar acesta de asemenea, fără revoluția de la 1848. Oamenii din Munții Apuseni, Moșii din părțile Cîmpenilor au fost organizați într-o prefectură „Auraria gemina”, în frunte cu Avram Iancu, alături de care erau alți vrednici prefeceți: Petre Dobra, Simion Balint, Ioan Buteanu. Aici în munți s-a creat în 1848 un lucru de o însemnătate deosebită: organizarea unei administrații populare, cea dintîi în această formă din istoria Transilvaniei.

Indeobște, lumea asociază evenimentele de la 1848 doar cu apărarea eroică a munților de către moși, bărbați și femei, sub conducerea unor căpitani, centurioni, decurioni, tribuni și prefecți, împotriva încercărilor de a fi cotoșiți în iarna, primăvara și vara anului 1849. Este, fără îndoială, și acesta un lucru important, din mai multe motive: se dezvăluie eroismul admirabil al maselor populare când luptă pentru o cauză dreaptă, pentru libertate și o viață omenească, împotriva agresiunii de orice fel; se dezvăluie priceperea, învățată din viață și nu din cărți, a unor tineri care se îndeletniceau pentru întâia oară cu furtarea războiului: se pune într-o lumină neîndoieșnică legătura dintre popor și adevărații săi reprezentanți: se limpezește o problemă mult discutată, timp de peste un veac, anume, în slujba cui era pusă lupta acestora.

Analiza științifică, marxistă, a tuturor resorturilor societății transilvane, a raporturilor sociale și a situației naționale, lămurește pe deplin faptul că nu poate fi vorba de o luptă pusă în slujba curții din Viena, pentru salvarea monarhiei habsburgice, ci de o luptă pentru interesele proprii ale poporului român pentru scuturarea nesuferitei șerbii, pentru instăpânirea asupra pământului și a pădurilor, răpite țărănimii de clasele dominante, pentru condiții omenești de muncă în mine, pentru libertăți fundamentale, pentru respectarea glasului românilor de a fi recunoscuți ca o națiune cu depline drepturi politice, culturale, adică naționale.

Acest fapt este dovedit chiar din timpul celei de a treia adunări de la Blaj, când mulți dintre conducătorii românilor regretă că au semnat moțiunea în care se cerea încadrarea Transilvaniei în prevederile constituției austriece și colaborarea cu armata imperială. Este dovedit mai ales de atitudinea de dispreț a comandanților armatei austriece față de cetele românești și comandanții acestora, de lipsa de încredere a românilor în promisiunile Curții din Viena de cuvintele lui Iancu adresate lui Kossuth în iulie 1849, cu privire la acel element gigantic care urmărește să înec națiunile mai mici.

Rezultă adevăratele intenții ale românilor, din încercările din acea vară a anului 1849 de a se uni revoluția românilor cu cea maghiară împotriva despotismului habsburgic și țarist, din atitudinea Curții din Viena și a autorităților habsburgice față de Iancu, după înăbușirea revoluției, când a fost suspționat, alungat din Viena, arestat și maltratată în închisoarea din Alba Iulia și Sibiu.

De aici tragedia unui popor și a eroului său: a fi silit să te aliezi cu un asemenea „prieten” fătarnic. Căci românii, în condițiile concrete din 1848, au fost siliți să colaboreze cu Curtea din Viena. Dacă conducătorilor români li se pot aduce învinuiri cu privire la tactica urmată, cauza necolaborării mai întâi, a conflictelor armate după aceea, dintre revoluția românilor și revoluția maghiară trebuie căutată în greșelile conducătorilor acestora din urmă în problema națională, pe de o parte, a feudalilor transilvăni în problema socială, pe de altă parte, și a unora și a altora în amândouă, deoarece, mai ales acum, cele două probleme erau nedespărțit legate între ele, datorită situației concrete a Transilvaniei, unde nobilimea în marea majoritate era maghiară, iobăgimea precumpănitor română.

Salvarea privilegiilor de clasă explică cele mai primejdioase măsuri pentru români hotărâte atunci: uniunea forțată a Transilvaniei cu Ungaria, votată de o dietă reacționară, execuțiile militare împotriva oamenilor pașnici, ridicarea de spânzurători în care-și sfîrșesc viața oameni simpli și preoți, tribuni și prefecți, refuzul recunoașterii naționalității române de guvernul maghiar și de Kossuth însuși, care proferează amenințări pînă la extirparea, prin sabie, a poporului român, trimiterea unor solii de împăciuire, ca aceea a lui Dragoș, și apoi surprinderea românilor și a lui Iancu pentru a fi nimiciți în munți.

Această neînțelegere a imperativelor vremii a adîncit prăpastia dintre două națiuni, împingîndu-le la un război dureros, cînd interesele lor reale cereau să se apropie. Clarviziunea lui Nicolae Bălcescu pusă în slujba acestei idei, a reușit, după strădanii de multe ori dramatice, să arunce o punte peste prăpastia despărțitoare, să facă guvernul maghiar să înțeleagă realitatea și să-l înțeleagă pe Iancu, să înțeleagă necesitatea unirii forțelor împotriva dușmanului comun: despotismul celor două curți imperiale care-și dăduseră mîna pentru sugrumarea poșoarelor.

În tot ce a plănuit și a înfăptuit în acele vișoaroase vremuri Iancu era animat de credința puternică în dreptatea cauzei pe care o apăra, în dreptatea cauzei poporului cu care se identificase prin întreaga sa ființă. De aceea moșii, după mărturisirea unui contemporan care nu le-a fost deloc prieten, considerau poruncile sale sfinte, inviolabile și obligatorii fără abatere; îl socoteau dăruit cu futeți sufracmenești, de aceea se temeau de el, îl respectau și îl iubeau, îl adorau ca fermecași, cu toate că știa să-i țină în frîu. „Ni se par mai bune și mai dulci poruncile tale și poporul cu preste fire iubire ascultă glasul tău. Cînd le citesc o carte de la tine parcă reînvie”, îi scria viceprefectul Prodan Probu în toiul luptelor. Asemenea realitate era cunoscută și recunoscută de toți, prieteni și neprieteni deopotrivă. Toți știau că „sufletul mișcării românești” a fost Iancu, că el „a cucerit încrederea nețărnută și dragostea poporului său”, că „oriunde se arăta era primit cu entuziasm”, că „toate privirile se îndreptau către dînsul, iar națiunea română vedea în persoana lui pe eroul și ocrotitorul său”, raporta gen. Lüders în persoană. Prietenii și tovarășii săi priveau la Iancu „ca la soarele de miazăzi”, cum spunea Nicolae Bălcescu. Această încredere și-o cîștigase Iancu prin caracterul său, prin judecățile drepte, prin sfaturile, ținuta și învățăturile pe care le împărtășea, la care se adăuga înfățișarea prin care se deosebea de tovarășii săi. Pentru toate aceste calități Iancu era numit „Craii” de cei ce-l urmau.

Este viața unui om mistuit de o flacără puternică, aceea a propriului său popor, cu care se contopise inseparabil, la o vîrstă căreia numai vremurile revoluționare îi imprimă maturitatea oamenilor cu bogată experiență a vieții. Poporul simțind acest adevăr, ajuns la gradul necesar al conștiinței de sine, a știut să-și aleagă conducători dintre oameni ai faptelor și ai acțiunii, ai gîndurilor și simțămintelor înalte, umane, patriotice, oamenii identificați cu interesele poporului, cunoscători și înțelegători ai mărimii vremurilor în care trăiau. „Avram Iancu, — afirmă Barițiu, cel ce l-a cunoscut bine, l-a prețuit după cuviință și a înțeles și mărimea epocii — om născut pentru

acțiune, venise chiar la timp, chiar în acei ani epocali". Omul născut pentru acțiune și-a împlinit datoria în chip măreț „neclintit ca granitul munților săi”.

Oameni obiectivi, cu judecată dreaptă și cu răspundere față de slova scrisă — români maghiari și de alte neamuri — de atunci și pînă astăzi, au privit cu respect la Iancu, Papiu, Buteanu și la toți cei de o seamă cu ei, au respectat în persoana lor cauza unei națiuni întregi, în ei care și-au expus viața cu curaj, și-au asumat sacrificiul suprem, și au iubit sincer poporul, fără zgomot răsunător cu iz de nesinceritate, împărtășind tragedia țăranilor anilor 48 și de după aceea.

Privește cu respect, astăzi mai mult ca oricînd în trecut, întreaga națiune la Iancu și la tovarășii săi, recunoscînd în persoana și ființa lor măreția poporului, sacrificiul mulțimilor pentru adevăr și lumină, pentru dreptate și echitate, pentru libertate și viață omenească. Cinstirea curată a întregii națiuni, la o sută de ani de la moartea „Craiului Munților” întruchipează plenar adevărul că Iancu și ceilalți eroi și martiri și-au închinat întreaga viață, cu tot ce au avut ei mai bun, luptei drepte a poporului, sădind temelie tainică vieții libere și fericite din anii socialismului.

ȘT. PASCU